

INTERCONEXIUNEA ȘI CONTINUITATEA ÎNTRE CICLURILE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR – UN POSIBIL RĂSPUNS LA CERINȚELE CADRULUI NAȚIONAL AL CALIFICĂRILOR

Tatiana REPIDA, Mihail PAIU, Carolina ȚURCANU

Universitatea de Stat din Moldova

În articol este argumentată necesitatea realizării interconexiunii și continuității între și intra ciclurile de învățământ superior, fiind analizată literatura de specialitate la problema abordată, dezvăluită semnificația conceptului de conexiune și continuitate, determinat scopul și unele aspecte metodologice ale interconexiunii și continuității, ilustrat contextul actual al abordării propuse.

Cuvinte-cheie: *Codul Educației, finalitate educațională, interconexiune, continuitate, ciclul de învățământ superior, Cadrul Național al Calificărilor.*

INTERCONNECTION AND CONTINUITY BETWEEN HIGHER EDUCATION CYCLES – A POSSIBLE RESPONSE TO THE REQUIREMENTS OF THE QUALIFICATIONS

The article argues the need for the interconnection and continuity between and intra cycles of higher education; literature analyzing the problem addressed; reveals the significance of the concept of connection and continuity; determine the purpose and some methodological aspects of interconnection and continuity; illustrates the current context of the proposed approach.

Keywords: *Education Code, educational finality, interconnection, continuity, cycle higher education National Qualifications Framework.*

Introducere

În Codul Educației al Republicii Moldova finalitățile educaționale sunt formulate în termeni de competențe: „Educația are ca finalitate principală formarea unui caracter integru și dezvoltarea unui sistem de competențe, care include cunoștințe, abilități, atitudini și valori, ce permit participarea activă a individului la viața socială și economică” [1, p.6, art.10].

Referitor la finalitățile de studiu, în „Cadrul de referință al Curriculumului Universitar” este menționat că finalitățile de studiu/rezultatele învățării reprezintă setul de cunoștințe, abilități, atitudini, valori și/sau competențe, pe care o persoană le-a dobândit sau este capabilă să le demonstreze după finalizarea procesului de învățare [2, p.90].

Tot în Codul Educației al Republicii Moldova e stipulat că învățământul superior are drept misiune: formarea specialiștilor de înaltă calificare competitivă pe piața națională și internațională a muncii; crearea oportunității de formare profesională pe parcursul întregii vieți [3, p.28, art.75].

La rândul său, Cadrul Național al Calificărilor din Republica Moldova descrie finalitățile de studiu și competențele transversale și profesionale pe care trebuie să le posedă absolvenții Ciclului I (licență), Ciclului II (masterat) și ai Ciclului III (doctorat) [4, p.92-97].

În vederea realizării misiunii învățământului superior, dar și a finalităților educaționale, atenția se îndreaptă în mod preponderent în direcția realizării interconexiunii și continuității între și intra cicluri de învățământ superior. Această abordare, considerăm, e în măsură să asigure un cadru optim derulării proceselor de predare-învățare în măsură să faciliteze dezvoltarea și structurarea cunoașterii la studenți și prin aceasta a specialistului cerut de piața muncii.

Necesitatea și oportunitatea acestei abordări derivă din:

- nivelul scăzut de conexiuni între și intra cicluri de învățământ superior, ceea ce influențează negativ asupra funcționalității și eficienței acestora:
 - repetarea acelorași cursuri în cadrul ciclurilor universitare,
 - orientarea spre aceleași finalități la diferite cicluri,
 - aplicarea acelorași tehnologii didactice,
 - incoerența competențelor formate la ieșire cu calificările respective prevăzute de cadrul calificărilor și incapacitatea de a realiza eficient funcțiile ocupaționale etc.;

- realizarea funcționalității ciclurilor de învățământ superior în raport cu specificul și misiunea sa;
- racordarea la standardele și experiențele europene în domeniul învățământului superior.

Ideea realizării conexiunii și continuității între cicluri de învățământ a luat naștere din necesitatea de a articula diferite niveluri și tipuri de legături între ciclurile de învățământ (licență, masterat și doctorat), încât ele să devină continue în timp și spațiu. Fiecare ciclu de învățământ universitar constituie o deschidere spre învățarea continuă, spre autoeducație.

Realizarea interconexiunii și continuității va permite tânărului absolvent să se orienteze mai ușor în problematica lumii contemporane (globalizare, intelectualizare a câmpului muncii, explozia cunoștințelor, schimbarea permanentă a tuturor aspectelor culturii etc.).

Scopul final al realizării conexiunii și continuității între și intra cicluri de învățământ superior este de a spori eficiența pregătirii profesionale, dar și personale.

Semnificația conceptului de conexiune și continuitate

În sens filosofic: 1. *conexiunea generală* (sau *universală*) este egală cu totalitatea formelor de legătură, interacțiune și condiționare reciprocă a obiectelor și fenomenelor în mișcare din Univers; 2. *conexiunea inversă* – feedback: în general, prin conexiune se înțelege legătura dintre două sau mai multe obiecte sau fenomene; relație, raport, conexitate; în sens îngust: *conexiunea* este legătura strânsă pe care o au între ele unele lucruri; raport, relațiune, înlănțuire; conexiune de idei.

Termenul *continuitate* înseamnă o categorie filosofică ce desemnează distribuția și succesiunea neîntreruptă în spațiu și timp a structurii și dinamismului materiei. În literatura filosofică *continuitatea* mai este definită ca o condiție a procesului de dezvoltare.

În general, prin *continuitate* se are în vedere faptul, însușirea de a fi continuu, starea a ceea ce este continuu; caracter continuu; legătură permanentă/neîntreruptă.

În sens îngust, *continuitatea* înseamnă calitatea de a fi continuu.

Reieșind din aceste semnificații ale conexiunii și continuității, pentru noi primează să determinăm ce rol îndeplinesc legăturile și continuitatea între ciclurile de învățământ superior în formarea personală și profesională a absolvenților universitari.

Analiza literaturii de specialitate din domeniul ce ne interesează ne permite să menționăm existența unor cercetări, dar și puncte de vedere în problema conexiunii și continuității. Din perspectivă pedagogică, dar și psihologică, continuitatea este abordată ca dimensiune a fenomenului educațional de către cercetătoarea O.Dandara [5]. În viziunea cercetătorului român S.Cristea, continuitatea dintre nivelurile și treptele școlare este tratată ca obiectiv general strategic, principiu metodologic, dar și condiție structurală, necesară pentru realizarea integrală a funcțiilor generale ale sistemului de învățământ, care vizează formarea și dezvoltarea studenților pentru integrarea lor optimă în comunitate, societate, în plan cultural, civic și economic (profesional) [6, p.600].

Continuitatea își găsește expresia în categoria de principii pedagogice. În literatură întâlnim formulate astfel de principii, ca:

- ✓ *principiul abordării sistemice, al continuității și consecutivității* [7];
- ✓ *principiul sistematizării și continuității* (principiu didactic) [8; 9];
- ✓ *principiul unității și continuității* (principiu de educație) [10];
- ✓ *principiul conexiunii inverse* (feedback) [11];
- ✓ *principiul unității, continuității și sistematizării* [12].

Cercetătorul VI.Guțu atenționează că principiul sistematizării și continuității exprimă cerința realizării continuității intracurriculare și intercurriculare. În viziunea cercetătorului, acest proces vizează:

- continuitatea în organizarea unităților de învățare interdisciplinară, de la clasă la clasă, de la treaptă la treaptă (de la un curs la alt curs, de la un ciclu la alt ciclu);
- continuitatea în proiectarea finalităților și formarea competențelor la elevi (studenți);
- continuitatea organizării conținuturilor în plan intercultural;
- continuitatea în aplicarea strategiilor didactice și a celor de evaluare [13, p.305].

În Dicționarul de Pedagogie prin continuitate se consemnează următoarele:

- a) succesiune în distribuirea materiei de studiu;
- b) legătură și concordanță între treptele și etapele activității educaționale;
- c) interpretarea a celor însușite la un nivel nou avansat;
- d) consolidare a cunoștințelor deja acumulate prin descoperirea unor raporturi noi [14, p.29].

În perspectiva psihologiei generale și a psihologiei sociale continuitatea este analizată de către cercetătorii români A.Neculau și M.Zlate. A.Neculau abordează continuitatea în cadrul educației permanente ca principiu metodologic, mijloc/instrument care ar putea lichida ruptura ce există între învățământul pe cicluri, tehnica specifică de acțiune [15, p.71]. M.Zlate abordează continuitatea ca un proces integru de dezvoltare a personalității; fenomenele psihice se află în continuă dezvoltare și devenire [16, p.319].

Așa cum arată cercetările în materia de conexiune și continuitate, în știința și practica educațională s-a creat o situație contradictorie, când, pe de o parte, continuitatea se realizează sub multe aspecte, iar, pe de altă parte, problema vizată rămâne cercetată insuficient, referindu-ne la interconexiunea între cicluri de învățământ superior pe dimensiunile: politici educaționale, planuri de învățământ pe cicluri, curricula pe discipline, stagii de practică, calificări și finalități pe domenii și cicluri etc.

Menționăm că scopul cercetării problemei vizate constă în determinarea modalităților de realizare a interconexiunii și continuității între ciclurile de învățământ superior în raport cu cerințele Cadrului Național al Calificărilor din Republica Moldova.

Învățământul superior din Republica Moldova, după cum se știe, este structurat pe trei cicluri (după modelul propus de „Procesul Bologna”):

- a) Ciclul I – studii superioare de licență;
- b) Ciclul II – studii superioare de masterat;
- c) Ciclul III – studii superioare de doctorat.

Privind unele aspecte metodologice ale interconexiunii și continuității dintre cicluri și între cicluri de învățământ superior, constatăm:

- Continuitatea nu înseamnă o linie dreaptă continuă, ci diverse niveluri discrete.
- Interconexiunea și continuitatea nu se produc oricând și oricum. Ele devin posibile și eficiente doar în anumite condiții; numai atunci când documentele curriculare cer acest lucru și când sunt puse în mișcare forțele intelectuale ale studenților, care se află în centrul procesului didactic.

În prezent se atestă o corespondență complexă, atât pe verticală, cât și pe orizontală, cu referire la continuitatea și interconexiunea dintre componentele curriculum-CNC-piața muncii. Astfel, pentru fiecare dintre ciclurile de învățământ superior licență-masterat-doctorat (care corespund respectiv nivelurilor de calificare 6-7-8), sunt identificate cerințele ce țin de:

- calificare (recunoașterea oficială a valorilor rezultatelor individuale ale învățării pentru piața muncii, precum și pentru educația și formarea profesională continuă printr-un act de studii ce conferă dreptul legal de a practica o profesie);
- finalitățile de studiu – setul de cunoștințe, abilități, atitudini, valori și/sau competențe, pe care o persoană le-a dobândit sau este capabilă să le demonstreze după finalizarea procesului de învățare;
- competențele profesionale – cognitive și funcțional-acționale;
- competențele transversale – autonomie și responsabilitate, interacțiune socială, dezvoltare personală și profesională.

Aceste cerințe sunt strâns legate de Cadrul Național al Calificărilor pentru calificările fiecărui ciclu pe dimensiunile competențelor profesionale și transversale, care sunt dezvoltate în profunzime și complexitate (în funcție de specialitate) cu referire la cunoaștere, înțelegere, utilizarea limbajului specific, explicație, interpretare, aplicare, transfer și rezolvare de probleme, reflecție critică și constructivă, conduită creativ-inovativă etc.

În același timp, este foarte importantă luarea în considerare a cerințelor noi solicitate de piața muncii, deprinderi practice, abilități de lucru în echipă, experiență în domeniu, cunoștințe teoretice, competențe digitale, cunoașterea limbilor străine, competențe manageriale, competențe antreprenoriale, competențe sociale și cetățenești, competențe pentru viață – fără de care sunt puține oportunități de integrare reușită și rapidă pe piața muncii [17].

Analiza abordărilor teoretice, a practicilor din domeniu, dar și a situației reale, a condus la identificarea și formularea unor concepte de formare profesională a cadrelor de calificare înaltă bazate pe principii de avansare liniară, paralelă, liniar-paralelă. În acest sens, formarea profesională graduală se referă la educația și instruirea formală în cadrul sistemului de învățământ la ciclurile licență-masterat-doctorat cu sau fără ieșirea din acest sistem. Formarea graduală paralelă și graduală complementară se realizează prin diferite combinații ale educației și instruirii nonformale și chiar informale (*a se vedea* Figura 2) în funcție de prevederile Cadrului Național al Calificărilor și de cerințele pieței muncii.

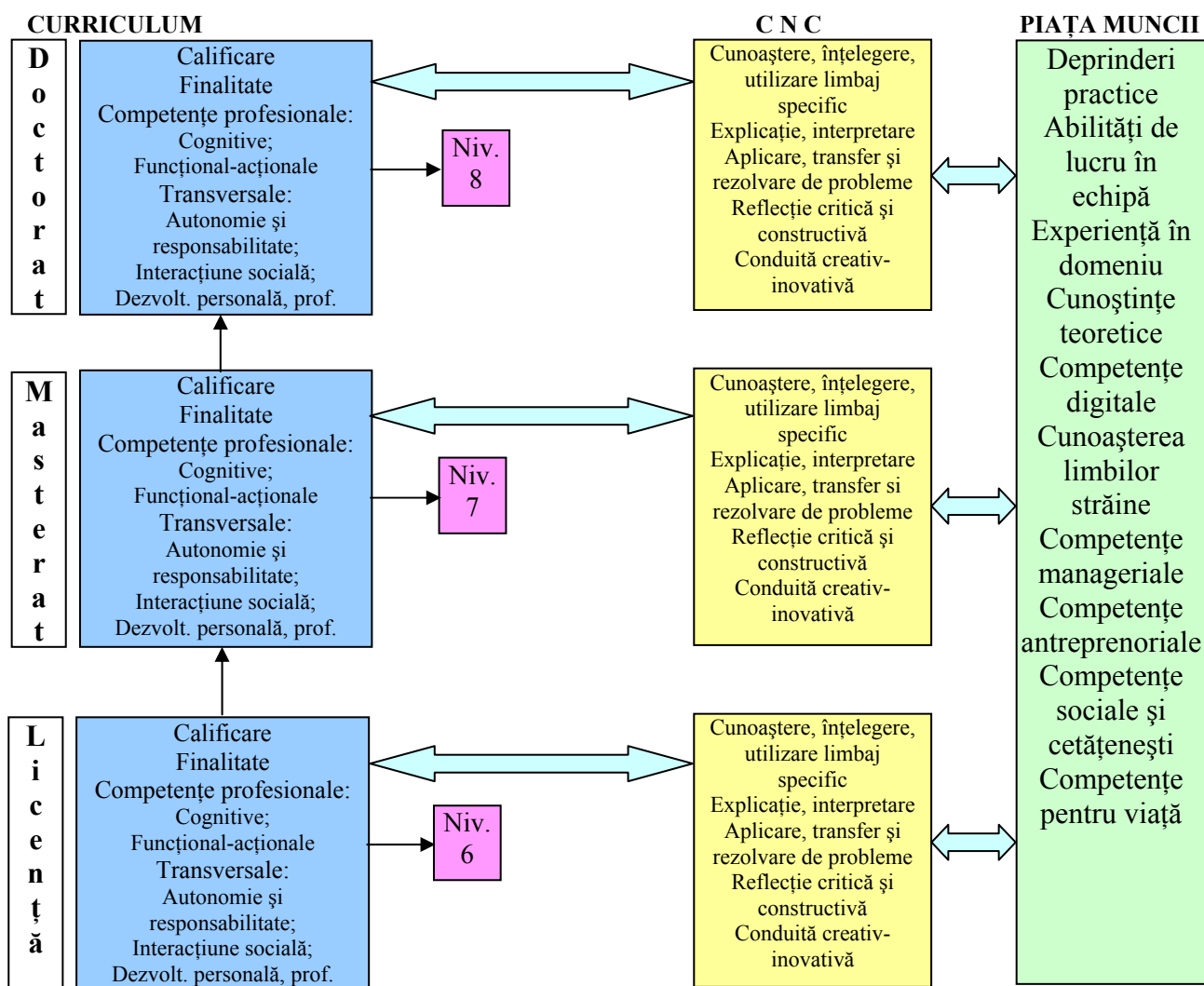

Fig.1. Contextul actual al conexiunii și continuității.

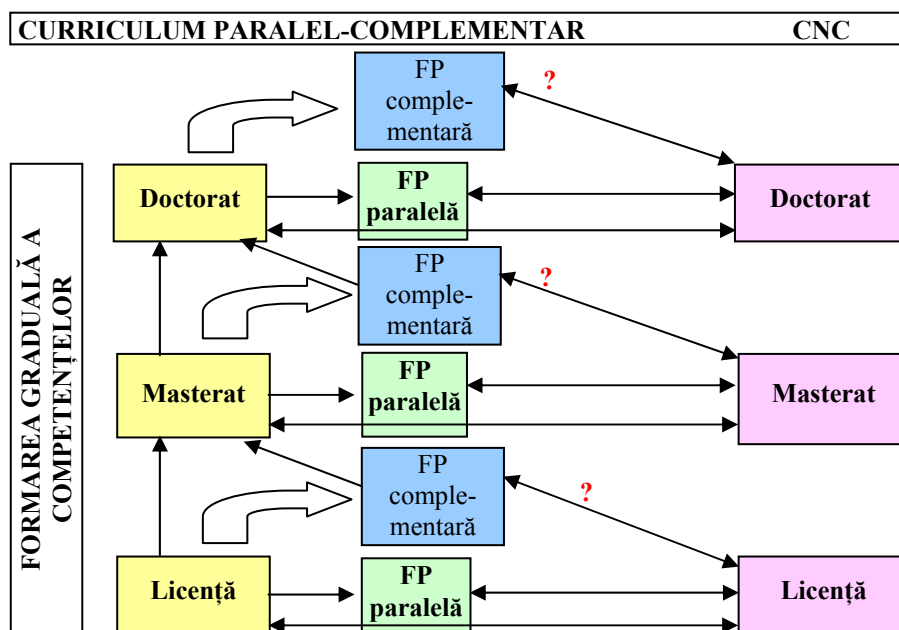

Fig.2. Concepte de formare profesional-graduală, gradual-paralelă și gradual-complementară.

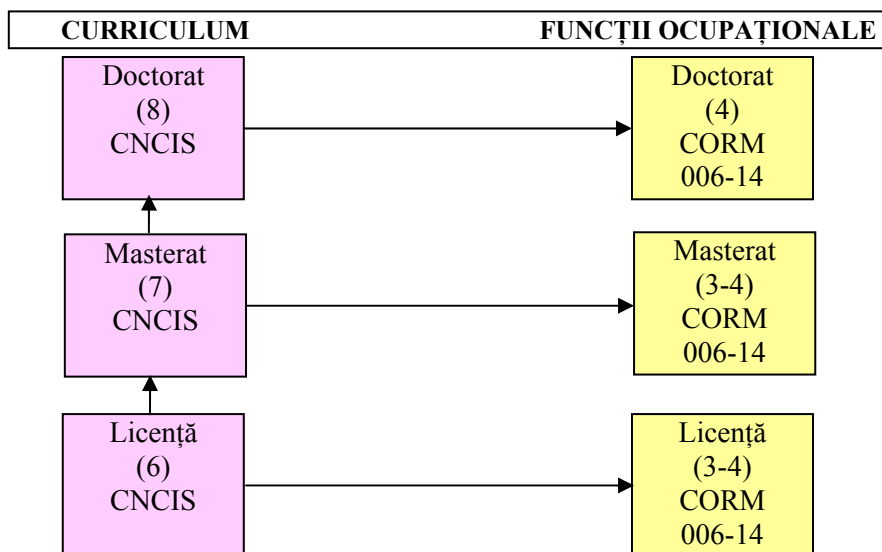

Fig.3. Curriculum universitar vs. funcții ocupaționale CORM.

În contextul asigurării conexiunii și continuității învățământului superior pentru ciclurile licență-masterat-doctorat (nivelurile de calificare profesională 6, 7 și 8) cu funcțiile ocupaționale respective din Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova, de asemenea este necesară o analiză a corespunderii competențelor profesionale formate la aceste cicluri conform prevederilor CORM 006-14. Luând în considerare faptul că Clasificatorul Ocupațiilor din Republica Moldova este armonizat cu Clasificarea Internațională Standard a Ocupațiilor ISCO-08 și destinația acestuia constă în formarea bazei inițiale pentru planificarea și perfecționarea modului de înregistrare a informației în documentele administrative cu privire la ocupațiile profesionale, recensământ și cercetări statistice, precum și la prelucrarea acestei informații; asigurarea selectării datelor naționale în domeniul ocupației populației în modul în care ar permite utilizarea datelor internaționale privind migrațiunea și crearea locurilor de muncă, este oportună ajustarea și sincronizarea nomenclatorului specialităților privind pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, care are impact direct asupra nivelului și structurii competențelor formate pentru fiecare ciclu.

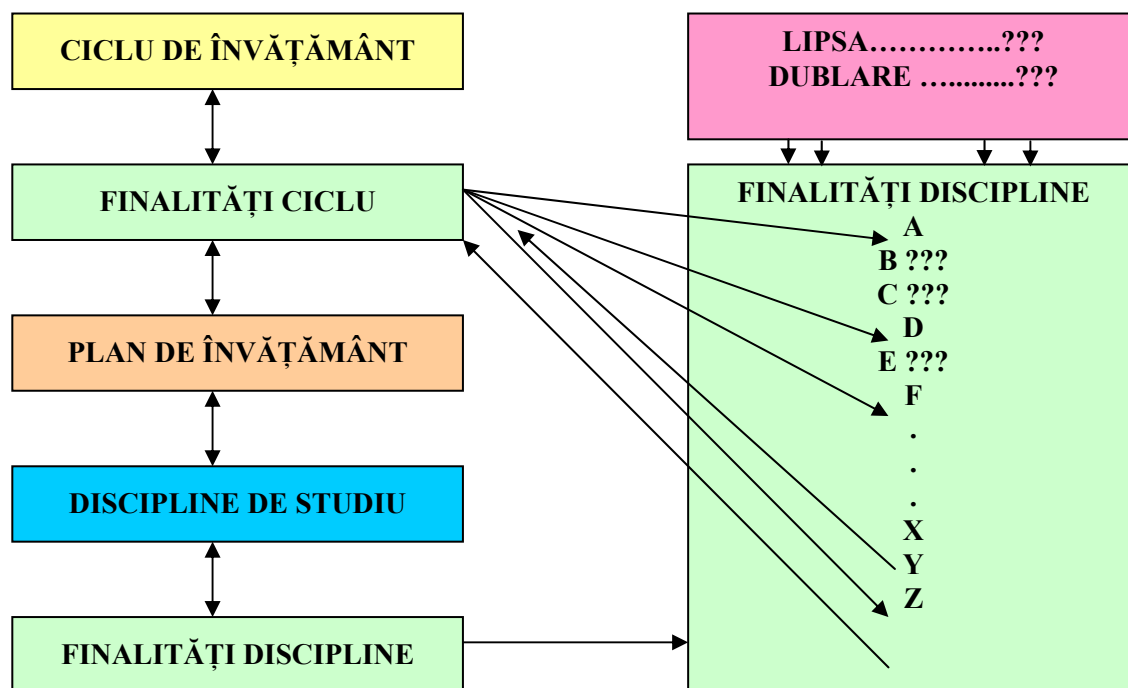

Fig.4. Continuitatea cu referire la dimensiuni.

Pentru asigurarea conexiunii și continuității între și intra cicluri de învățământ superior, este necesară o abordare cuantificată a dimensiunilor de formare. În acest caz este vorba despre finalitățile pe discipline corelate cu finalitățile pentru fiecare ciclu. Astfel, analiza corespondenței dintre aceste dimensiuni denota faptul că nu întotdeauna există relații unitare între acestea, fiind atestate lipse sau dublări, care urmează a fi sincronizate (*a se vedea* Figura 4).

Concluzii

În concluzie, în favoarea promovării acestei abordări pledează cel puțin trei argumente:

- ✓ unul de ordin general – continuitatea, un concept fundamental, care influențează eficacitatea întregului proces educativ;
- ✓ altul de natură performant-informativă, care ia în considerare avantajele interconexiunii și continuității între cicluri, ce integrează efectiv toate dimensiunile procesului educațional (politici educaționale, calificări și finalități pe domenii și cicluri, planuri de învățământ pe cicluri, curricula pe discipline, stagii de practică, calificare și ocupații etc.);
- ✓ iar cel de-al treilea este de ordin pragmatic, informativ interesant de punerea în vedere a competențelor transversale și transversal-profesionale conform Cadrului Național al Calificărilor.

Vom completa cele menționate mai sus prin:

- contextul actual al conexiunii și continuității între și intra cicluri de învățământ superior este unul complex, care depinde de o serie de factori și dimensiuni ce urmează a fi luați în considerare pentru asigurarea pregătirii eficiente a cadrelor – componentele curriculare, cadrul național al calificărilor, cadrul național al ocupațiilor, piața muncii;
- analiza situației actuale, a abordărilor teoretice și a practicilor din domeniu a permis identificarea unor concepte de formare profesională graduală, gradual-paralelă și gradual-complementară;
- există lipse și redundanțe între suma finalităților disciplinelor de formare și finalitățile de formare pentru fiecare ciclu.

Referințe:

1. Codul Educației al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr.319-324, art.634.
2. GUȚU, VI. (coord.), BÎRNAZ, N., DANDARA, O. și al. *Cadrul de referință al curriculumului universitar*. Chișinău: CEP USM, 2015. ISBN 978-9975-71-689-5. 104 p.
3. Codul Educației al Republicii Moldova, art.75.
4. GUȚU, VI. *Op.cit.*, p.92-97.
5. DANDARA, O. Continuitatea – dimensiune inerentă a fenomenului educațional. În: *Revista de teorie și practică educațională „Didactica Pro...”*, 2006, nr.10. Chișinău: „Bons Offices”, p.26-30.
6. CRISTEA, S. *Dicționar enciclopedic de pedagogie*. Volumul I. București: Didactica Publishing House, 2015. 831 p.
7. DANDARA, O. (coord.) ș.a. *Pedagogie. Suport de curs*. Chișinău: CEP USM, 2010. 226 p.
8. IUCU, R. *Instruirea școlară. Perspective teoretice și aplicative*. Iași: Polirom, 2008. 211 p.
9. GUȚU, VI. *Pedagogie*. Chișinău: CEP USM, 2013. ISBN 978-9975-71-450-1. 507 p.
10. *Dicționar de pedagogie*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979.
11. DANDARA, O. *Op.cit.*
12. MACOVEI, E. *Pedagogie*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1997. 514 p.
13. DANDARA, O. (coord.) ș.a. *Op.cit.*, p.305.
14. IUCU, R., *Op.cit.*, p.29.
15. NECULAU, A. *Educația adulților. Experiențe românești*. Iași: Polirom, 2004. 219 p.
16. ZLATE, M. *Fundamentele psihologiei*. Ediția a IV-a. Iași: Polirom, 2009. 334 p.
17. Clasificatorul ocupațiilor din Republica Moldova (CORM 006-14).

Notă: *Articolul a fost realizat în cadrul Proiectului instituțional 15.817.06.23F Concepția și metodologia de realizare a conexiunii și continuității între și intra cicluri de învățământ superior din perspectiva cadrului calificărilor și clasificatorului de ocupații.*

Prezentat la 22.03.2016